

یکشنبه • ۱۹ مرداد ۱۳۹۳ • **سال یازدهم** • **شماره ۲۰۸۳** • **۷**

شرق

روزنامه

جهان

بحران علوم انسانی

صفحه ۸

قاجاق؛ مهم‌ترین دلیل رکود فیلم‌ها

صفحه ۹

زنگ هشدار در «نصف جهان»

صفحه ۱۰

نگاه

نقش کردستان عراق در آینده خاورمیانه
محمودرضا امینی

کردستان عراق در تحولات یک‌دهه اخیر عراق پس از سقوط صدام، به‌طور مداوم کانون توجهات و تاملات فراوانی بوده است.از سال ۲۰۰۲ و پس از حمله آمریکا به عراق این دولت خودمختار اقلیم کردستان در شمال این کشور وارد معادلات سیاسی شد.اقلیم کردستان در یک‌دهه اخیر اختلافات فراوانی را در موضوعات گوناگون با دولت مرکزی از جمله در مورد آینده کرکوک و ماده ۱۴۰ قانون اساسی، فروش نفت از کردستان و بودجه تخصیص داده‌شده به این منطقه داشته است. با این‌حال پیشرویی‌های گروه داعش ظرف یکماه گذشته بر پیچیدگی مسایل در این منطقه افزوده است. عقب‌نشینی ارتش عراق در مناطق شمالی در نبرد با گروه داعش منجر به آن شد که پیشمرگه‌های کرد در حالت آمادبایش قرار گیرند و در مواردی خلأ قدرت را برای جلوگیری از نفوذ بیشتر داعش پر کنند در نبرد با گروه داعش پیشمرگه‌های کرد وارد این منطقه نفت‌خیز و مورد مناقشه شدند و ضمن ممانعت از کنترل آن توسط تروریست‌ها در تعیین سرنوشت این استان با برگراری همه‌پرسی خبر دادند. این تحولات در شرایطی است که در بغداد مخالفت‌ها برای تداوم نخست‌وزیری نوری مالکی افزایش یافته است. درواقع اقلیم کردستان در اوضاع نابسامان عراق از فرصت استفاده و بحث همه‌پرسی در داخل اقلیم و کرکوک را اعلام کرده است. به موازات آن مساله صدور نفت بدون درج‌ربان گذاشتن بغداد نیز تداوم آشکارتری یافته است. در محیط بی‌رامویی نیز دولت ترکیه به‌عنوان بازیگری تاثیرگذار در معادلات کردستان عراق از در حمایت از اربیل برآمده است. برای ترکیه به‌عنوان کشوری با جمعیت بیش از ۲۰ میلیون کرد و در همسایگی با اقلیم کردستان عراق، تحولات این منطقه همواره از حساسیت و اهمیت خاصی برخوردار است. تا قبل از حمله ۲۰۰۳ به عراق، کردستان عراق به دلیل سیاست‌های سرکوبگرانه صدام هیچ‌گونه توان عرض‌اندام در صحنه بازی عراق را نداشت. با این‌حال پس از سقوط صدام، اقلیم کردستان به‌سرت تبدیل به واقعیتی غیرقابل انکار شد. سیر صعودی ورود سرمایه‌های خارجی به این منطقه، سرعت‌بخشی به شکل‌گیری دپارتمان‌های علمی، آموزشی و تفریحی، توجه به بخش جذب توریست و همچنین ایجاد روابط چندجانبه با سایر دولت‌های منطقه، اقلیم کردستان را به بازیگری تبدیل کرد که امروز در تمامی تحلیل‌ها به‌عنوان عنصری تاثیرگذار در آینده منطقه در نظر گرفته می‌شود. کردستان عراق به‌سریعت دریافت که دیگر اجازه فرصت‌گروی نخواهد داشت بنابراین در گام اول به‌سوی تقویت انسجام داخلی حرکت کرد. شکل‌گیری و رشد آرام دموکراسی داخلی در اقلیم قابل ستایش است. حزب‌گرایی، حل اختلافات از طریق گفت‌وگو، برگزاری انتخابات و ترسیم یک استراتژی برای آینده منطقه از مهم‌ترین تجاری بود که کردها ظرف یک‌دهه اخیر فراگرفتند. در این میان نفت نواحی شمالی اهمیتی حیاتی برای اقلیم کردستان دارد. اگرچه همچنان بحث فروش نفت و گاز و آینده کرکوک مباحث چالشی با بغداد محسوب می‌شود و ترکیه، ایران و سوریه به‌واسطه جمعیت کрдنشین خود با حرکت‌های رادیکال اقلیم موافق نیستند، اما به نظر می‌رسد اربیل دیگر اجازه نخواهد داد آینده این منطقه در بغداد یا اجلاس‌های دولتی چندجانبه حول‌فصل شود. کردستان عراق مدعی است از اتی عراق بود، قدرالفرسین و حدود و نفوذ آن نیز از دیگر مناقشاتی است که اقلیم کردستان بر سر آن چالش دارد. در طول چندسال اخیر در میان شیعیان نیز صدهایی در حمایت از فدرالیسم به گوش می‌رسد. این گرایش را به‌طور مشخص می‌توان در جریان عمارحکیم یافث که در طول دولت اخیر مالکی هرچه بیشتر به مواضع اقلیم کردستان نزدیک شد و به سوی ایفای نقش میانجیگرانه در رابطه بغداد و اقلیم حرکت کرد. اما سنی‌مذهبان مرکز عراق با حمایت هم‌پیمانان خود به‌شدت مخالف دنبال کردن آن رویکرد هستند. در صورت تحقق فدرالیسم آنها مالک منطقه‌ای می‌شوند که عاری از منابع نفت و گاز و محصور در خشکی است.

در این شرایط دولت مرکزی برای جلوگیری از درگیری‌های درونی عراق با فدرالیسم مخالفت کرده اما مساله قابل توجه این است که چطور می‌توان در برابر خواسته‌های اقلیم کردستان ایستاد همه‌پرسی شبه‌جزیره کریمه و الحاق این منطقه به فدراسیون روسیه، مستسک خوینی برای باززانی شد تا چندی پس از آن وی چنین درخواستی را برای سرنوشت اقلیم و کرکوک مطرح کند. در این میان به جز بغداد که مخالف سرسخت این روند خواهد بود، دمشق به علت قرارگرفتن میان «بودن یا نبودن» چندان توجهی به کلتون‌های سه‌گانه خودگردان کردنشین خود ندارد. اما به نظر نمی‌رسد آنکارا و تهران از این بازی دومینوی کردی چندان استقبال کنند، این دو کشور در داخل درگیر هیچ جنگ یا بحران بزرگی که رصد تحرکات کردها را با مشکل روبرو کند، نیستند. بر این اساس و با توجه به مرزهای طولاتی و مشترک اقلیم کردستان عراق با ترکیه و ایران و محصور بودن این سرزمین در خشکی، آینده مبادلات آن با سایر جهان دچار معضلات عدیدهای خواهد شد. اما به‌جز مساله جدایی‌طلبی اقلیم از طریق همه‌پرسی، اربیل بازی خوبی را با ترکیه آغاز کرده است. رهبران اقلیم رابطه خود را با حزب اتحاد دموکراتیک سوریه به قطع کرده‌اند و در روزهای اخیر تاش تاش دارند نشان دهند هیچ‌گونه حمایتی از این حزب کردی سوروی در رابطه با اعلام خودمختاری‌هایش در سوریه نمی‌کنند تا بتوانند روابط رو به توسعه خود را با ترکیه تداوم بخشند. حزب اتحاد دموکراتیک شاخه‌ای از پ‌ک‌ک است که آنکارا بیش از ۳۰سال است در حال مبارزه مسلحانه با آن است.

در پایان باید اشاره کرد اقلیم کردستان و رهبران سیاسی آن در مقطع فعلی سیاست معقولانه و هوشمندانه‌ای را اتخاذ کرده‌اند و در تلاشند در تعاملی مثبت با همسایگان قدرتمند خود مانند ایران و ترکیه باشند و با پرهیز از رویکردی مداخله‌جویانه و رادیکال سعی دارند حساسیت‌ها را کاهش دهند. در این رویکرد سیاست اقلیم کردستان توجه و تمرکز به مسایل داخلی است و در راستای این سیاست از تمامی امکانات از جمله روابط با همسایگان و نیروهای فرامنطقه‌ای کمک گرفته‌است.

«داعشی»، تهدیدی جدی علیه «اتحادیه اروپا»

بهزاد احمدی لفورکی

دولت اسلامی شام و عراق (ISIS) با تصرف بخش‌های بنسبت گسترده‌ای از خاک سوریه و عراق، از رقه تا نزدیکی‌های بغداد، از گروهی تروریستی به ارتشی تروریستی ارتقا یافته و چنان اعتمادبه‌نفسی یافته که رهبر آن در انتظار عمومی ظاهر می‌شود و اعلام خلافت می‌کند. واکنش اتحادیه اروپا به حملات گسترده نظامی پیکارجویان داعش در عراق اما درهنگام بود. در واقع، فقط دو هفته بعد از پیشروی‌های نظامی پیکارجویان داعش بود که وزرای خارجه اتحادیه در نشست خود در لوکزامبورگ اقدامات این گروه را به‌شدت محکوم کردند و با ابراز نگرانی بسیار از بروز بحرانی انسانی در عراق، خواستار افزایش کمک‌های بشردوستانه به این کشور از پنج به ۱۲ میلیون یورو شدند.

بررسی شرایط کنونی، با منظر قراردادن پیامدهای آتی نشان می‌دهد که اتحادیه اروپا با مجموعه گسترده‌ای از مسایل و تهدیدها از سوی پیکارجویان داعش روبه‌روست:

۱. تهدید زیرسرم سفلی: مواضع و اقدامات رهبران اروپا نشان می‌دهد که اغلب آنها از تهدید تروریستی داعش آگاهند. سخنان گیلز دی گرچوف، هماهنگ‌کننده امور ضدتروریسم اتحادیه اروپا مبنی بر تهدید قریب‌الوقوع داعش برای اتحادیه اروپا، با سخنان دیوید کامرون، نخست‌وزیر بریتانیا، دال بر این ادعاست: اما باید توجه کرد تهدید تروریستی داعش علیه اتحادیه اروپا با بعدا متفاوت خواهد داشت. نخست اینکه گسترش داعش در منطقه، خودبه‌خود ضربهای جدی علیه جنگ جهانی غرب به رهبری آمریکا علیه تروریسم است. داعش در حال حاضر توانسته حمایت گروه‌های تروریستی بسیاری را در منطقه ازجمله شاخه افرقایی القاعده، شاخه یمنی القاعده و برخی از اعضای جبهه النصرة در سوریه را به‌دست آورد و بر گستره تهدید تروریستی خود بیفزاید. دوم اینکه داعش عملا غرب را به حمله مستقیم تهدید کرده است (بنابینه این گروه در ژانویه ۲۰۱۴) و سوم اینکه بازگشت پیکارجویان داعش به کشورهای خود در اروپا، نه‌تنها می‌تواند به گسترش افکار جهانی آنها در مناطق حساس اروپا ازجمله بالکان کمک کند، بلکه می‌تواند به تشکیل سسلول‌های تروریستی در خاک اروپا سرایت بخشد.

۲. فاجعه انسانی: همان‌طور که در بیانیه وزارت خارجه اتحادیه اروپا نیز آمده، فاجعه انسانی رخ‌داده به‌واسطه حملات وحشیانه داعش، با بستشدن مرزهای کشورهای همسایه ایجاد حادتری یافته و بر تر‌آزادی فاجعه انسانی در خاورمیانه در کنار آوارگان سوری دامن زده است. گسیل این سیل آوارگان به‌سمت مرزهای جنوبی اروپا، تهدیدی جدی علیه امنیت این اتحادیه خواهد بود.

۳. بی‌ثباتی‌های گسترده در منطقه خاورمیانه: بدون تردید هر گونه موفقیت داعش در ایجاد یک هویت دایم شبه‌دولتی، فروپاشی نظام‌سایکس-پیکو را تسریع خواهد کرد. این گروه توانسته در کنار دیگر محرک‌ها، ماهیت دولت در خاورمیانه را تضعیف کند و سوءاستفاده گروه‌های قومی از این وضعیت، نظیر آنچه اقلیم کردستان به‌دینال آن است، بر بی‌ثباتی‌های ایجادشده به‌شدت خواهد افزود. این بی‌ثباتی بدون تردید اروپا را در امان نخواهد گذاشت.

ادامه در صفحه ۱۵

عکس: Gettyimages

روایتی از گروه تروریستی «داعشی»

جهاد، تنها وظیفه مردان نیست

داعش کمتر از یک‌ماه پیش به آن حمله کرده و بیش از ۵۰۰ سرباز سوری را

کشته، گروهی از زنان مسلح آموزش‌دیده خود را به‌عنوان مسوول نظارت بر پوشش و رفتار ساکنان زن این منطقه به کل گرفته است. ابوحمزه، یکی از فعالان این شهر، گفته است: «این گروه از زنان مسلح داعش به مدارس شهر حمله کرده و ۱۰ دانش‌آموز، دو آموزگار و یک منشی را به دلیل استفاده از برق نازک، کلیس و سنجاق مو بازداشت کردند. به گزارش رسانه‌های محلی، از جمله زن‌تی که به داعش پیوسته‌اند ساکنان شهر رقه هم هستند که می‌خواهند در فعالیت‌های داعش همکاری داشته باشند. ابوحمد می‌گوید: «در ظاهر این زنان به‌دنبال بازداشت و تنبیه زن‌تی هستند که قوانین اسلام را به‌درستی رعایت نمی‌کنند اما دلیل واقعی تشکیل این گروه از زنان، یافتن مخالفان داعش است که با لباس زنانه در مناطق تحت‌کنترل داعش نفوذ می‌کنند.

بازی با موی سر دخترکان!

اما این همه دلسنان نیست. اینترنشنال بیزینس تایمز می‌نویسد، پس از آنکه شبه‌نظامیان داعش کنترل شهر رقه را به دست گرفتند، زنان بسیاری در خیابان‌ها مورد حمله قرار گرفته یا توسط شبه‌نظامیان از داخل منازل خود ربوده شدند. گزارش شده که اغلب این زنان به‌عنوان برده جنسی مورد استفاده قرار گرفته یا در بهترین حالت مجبور به ازدواج با اعضای داعش شده‌اند. مایسا، ۲۲ساله، می‌گوید: «می‌ترسیدیم که خانمان را ترک کنیم چرا که نگران این بودیم که از ما به‌عنوان فاحشه استفاده شود. اگر دوست داشتیم که با یک

بی‌خردی اسرائیل از ۳منظر

فرشید جعفری - تحلیلگر مسایل بین‌الملل

«هاآرت» فیلسوف سیاسی شهیر آلمانی ضمن نقد اندیشه‌های این دسته از فیلسوفان سیاسی برخلاف ادعای آنها نه‌تنها حد غایی قدرت را خشونت نمی‌داند بلکه قدرت را در تضاد با خشونت می‌داند. به باور او، خشن‌ترین فرد بی‌قدرت‌ترین فرد است چرا که قدرت مبتنی بر تعداد است و خشونت مبتنی بر ابزار. قدرت نیازمند مشروعیت است و خشونت نیازمند توجیه قدرت ویژگی جمع است و این دولت گویی در قرون ۱۶ و ۱۷ سر می‌کند، مردمان بی‌گناه غزه را به خاک و خون می‌کشد.
۲- فیلسوفان سیاسی کلاسیک هنگامی که در صدد تعریف قدرت بر می‌آیند خشونت را حد‌نهایت آن می‌دانند.

حضور «نمادگان آب» در درگیری اسرائیل – فلسطین

به‌واسطه نگاه ایدئولوژیک رژیم اسرائیل، اعتباری افراطی یافته است.

آب، بُعدی اساسی در درگیری اسرائیل – فلسطین
در ایین منطقه، با آب و هوایی نیمه‌بیابانی که در ماه‌های آوریل تا سپتامبر به هیچ‌وجه باران نمی‌بارد و دمای هوا در این بازه زمانی بین ۳۰ تا ۵۰درجه‌سانتیگراد در نوسان است، مساله آب، بعدی اساسی در روند مذاکرات صلح میان اسرائیل و فلسطین محسوب می‌شود. اکنون می‌توان از خود پرسید که در حال حاضر، در فرهنگ و مذهب رژیم اسرائیل، آب چه جایگاهی دارد و تا چه اندازه و قدر این عنصر طبیعی، به یکی از نشانه‌های فرهنگی و مذهبی مهم در مناسبات سیاسی تبدیل شده است؟ چگونه دولت عبری‌ها پذیرفته این منبع گرانبها را به‌طور عادلانه تقسیم کرده و خود را به خطر اندازد؟

دسترسی به آب برای اسرائیل و سرزمین‌های اشغالی بسیار حایز اهمیت است، چراکه این منطقه، به‌ایزای هر شهروند و طی یک‌سال کامل‌ا در زیر آستانه ۲۰۰مترمکعب آب قرار دارد. مصرف آب، بیش از منابع است و همچنین بهره‌برداری بیش از حد از منابع زیرزمینی انجام می‌شود. در این اوضاع بحرانی، اسرائیل بخش اعظم منابع آب را بهره‌برداری کرده و مقدار بسیار اندکی برای فلسطینی‌ها می‌گذارد. به این ترتیب، «استراتژی آب‌محور» می‌تواند به‌عنوان هتر مانور نیروهای تعریف شود، که برای محقق کردن اهداف سیاسی، ملاحضاتی «آب محورانه» دارند.

نگرانی‌ها از بروز تراژدی انسانی در مناطقی که گروه تروریستی «دولت اسلامی عراق و شام» موسوم به داعش اخیرا اشغال کرده بالا گرفته است. گزارش‌ها حاکی از آن است که صدها نفر از ساکنان شهرهای کردنشین قتل‌عام شده‌اند و وحشت از این گروه باعث شده تا هزاران نفر خانه و کاشانه خود را ترک کنند. واشنگتن‌پست با اشاره به برخی سخنان پیشمرگه‌های کرد که از توان نظامی و سازماندهی این گروه تروریستی فاغلگیر شده‌اند، نوشته است که داعش تنها گروه تروریستی است که با تصاحب بیشترین جاه‌های نفت در سوریه، چندین منطقه نفتی و سد در عراق توانسته کنترل منابع انرژی را در دست بگیرد و از آن به‌عنوان سلاحی علیه مخالفانش استفاده کند. به‌عنوان مثال، این گروه با هدف اعمال فشار بیشتر بر مردم منطقه سدیرات در شمال استان صلاح‌الدین مانع از دسترسی آنان به آب شد و در مناطقی نیز برقی را قطع کرد. بنا بر این گزارش، داعش روزانه تنها سه‌میلیون دلار از محل فروش نفت عراق و سوریه درآمد دارد.

بازداشت به جرم کلیس‌زدن!

اما این تنها تفاوت میان داعش و دیگر گروه‌های تروریستی نیست. داعش که رویای تشکیل یک خلافت اسلامی را در سر می‌پوراند، خلاف گروه‌های تروریستی مانند القاعده یا حتی طالبان در افغانستان وظایف خاصی را هم برای زنان در این راه تدارک دیده است. ابو احمد، سخنگوی داعش در سوریه، گفته است: «جهاد، تنها وظیفه مردان نیست. زنان هم باید به وظایف خود در این راه عمل کنند» نیوزویک در گزارشی در این باره می‌نویسد، در شهر «رقه» جایی که

روابط بین‌الدولی مبتنی بر نظم وسنغفالی که از سال

۱۶۴۸ قواعد بازی‌اش را در شطرنج سیاست بین‌الملل اعمال کرده در منطقه خاورمیانه مطابق اصول انساندوستانه نیست. دولت- ملت‌های این منطقه از جهان در تلاطم شگفت‌انگیزی برای بقا و امنیت هستند. در حالی که افکارعمومی جهانی، جنایات علیه بشریت گروه موسوم به داعش را در عراق و سوریه رصد می‌کرد و موضوع داغ رسانه‌های جهان بود، در سویی دیگر این منطقه، رژیم اسرائیل تهاجم تمام‌عیار خود را علیه غزه شروع کرد و یکی از هولناک‌ترین جنایات علیه بشریت را خلق کرد.

این جنایات که بیشتر کودکان غزه را نشانه رفته باعث شد که افکار عمومی جهانی سنگسار زنان و به سلیب کشیدن مردان و به رگباریستن دختران دبیرستانی در عراق و سوریه را به فراموشی سپارند و به جنایات اسرائیل در غزه چشم‌پدورند. اما اقدامات جنایتکارانه اسرائیل در غزه از سه چشم‌انداز مختلف قابل تفسیر است:

۱- دولت – ملت‌های مدرن که بعد از جنگ‌های ۳۰ ساله مذهبی در اروپا انحصار بازیگری در سیاست بین‌الملل را به دست آوردند، سه مرحله تحول و تطور را بر اساس دو مفهوم جنگ و همکاری از سر گذرانده‌اند. برخی اندیشه‌پوزان باور دارند که جهت این تحول همواره رو به تکامل بوده است با این استدلال که عقل بشری در یک مسیر تکاملی قرار دارد. یعنی هرچه به پیش می‌رویم از ارج و قرب جنگ و ستمیز و تجاوز کاسته می‌شود و بر ارزش دانش و اطلاعات و همکاری افزوده می‌شود. دولت – ملت‌های اولیه از بدو تولدشان تشنه قدرت بودند اما منبع قدرت خود را در جنگ و تجاوز ارضی جست‌وجو می‌کردند. با تغییر شرایط و مقتضیات بین‌المللی دولت‌ها به این نتیجه رسیدند که دیگر جنگ برای آنها سودی ندارد و نمی‌تواندمنبع‌قدرتمحسوب‌شود.مدت‌هایسری‌شدکه‌این دولت – ملت‌ها نقاب دیگری بر چهره زدنند و راه دیگری برای افزایش قدرت خود برگزیدند؛ منبع جدید قدرت برای آنها تجارت و اقتصاد بود. به این ترتیب دولت تجاری ظهور کرد. این دولت‌ها حجم عظیمی از درآمد خود را صرف تجارت و اقتصاد کردند پس دولتی که بیشترین سرمایه‌گذاری را در امر تجارت داشته باشد، دولت قدرتمند محسوب می‌شد. وابستگی متقابل اقتصادی مفهومی بود که در این دوره مطرح شد. دولت‌ها به قدری نسبت به یکدیگر حساس و آسیب‌پذیرند که دیگر جنگ، هیچ‌گونه منفعتی برای آنها در بر نخواهد داشت. دولت‌ها متوجه شدند برای اینکه در مرکز قدرت جهانی قرار بگیرند باید سرمایه‌های خود را صرف دانش و آموزش کنند و به این ترتیب بود که دولت مجازی ظهور کرد. به باور برخی از اندیشه‌پوزان عقل دولت- ملت‌ها